

شورای سیاست‌گذاری حوزه‌های علمیه خاوران

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خاوران

معاونت پژوهش

استان همدان شهر همدان مدرسه علمیه عالی تخصصی فدک

عنوان:

ترجمه بخشی از کتاب مصباح الفقاهة فی

المعاملات

تألیف آیت‌الله العظمی سید ابوالقاسم خویی

استاد راهنما

آیت‌الله حبیب‌الله شعبانی موثقی

نگارنده

شمسی باقری

سال تدوین ۱۴۰۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تحمیدیه

حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است، خداوندی که انسان را خلق کرد و او را اشرف مخلوقات قرارداد او را به وسیله فرستادگانش هدایت کرد، تا راه رشد را از گمراهی تشخیص دهد و به منزل مقصود برسد، حمد و سپاس مختص خداوندی است که به این بنده سراپا تقصیر، منت نهاد مرا در راه ترجمه این کتاب ارزشمند یاری رساند

تقدیم به

پایان نامه حاضر ترجمه بخشی از کتاب ارزشمند مصباح الفقاهه می باشد، که به وجود
ائمہ اطہار (علیہم السلام) و علمای عظام چون ایت الله خویی، شیخ انصاری و... که رنج های
بسیاری در راه حفظ دین تحمل کردند، تقدیم میکنم.
باشد که مورد عنایت ایشان قرار گرفته و گوشه چشمی به این بنده سراپا تقصیر کنند.

تقدیر و تشکر

قدردانی و تشکر از کسانی که در رساندن انسان به اهدافش او را یاری میکنند، رسم ادب است، کما اینکه در روایت آمده است، هر کس در مقابل خوبی مردم تشکر نکند، از خدای عزوجل تشکر نکرده است و شکر نعمت را به جا نیاورده است، پس جا دارد که قبل از هر چیز از تمام کسانی که مرا در رساندن به اهدافم یاری رساندند، کمال تشکر و قدردانی را داشته باشم، همچنین از استاد گرامی آیت الله شعبانی که در کار ترجمه راهنمای بنده بودند، کمال تشکر را دارم. همچنین از مادر گرامی که با این مشکلات، صبور بودند و در اینکار پشتیبان و حامی بنده بودند، کمال تشکر و قدردانی را دارم.

رشوه‌خواری چاره‌اندیشی کرده‌اند و آن را یکی از تخلفات و منکرات اجتماعی دانسته‌اند، از نظر اسلام نیز رشوه عملی حرام و گناهی بزرگ محسوب می‌شود.

رشوه بر سه قسم است: ۱. رشوه در مقام حکم یعنی کسی به قاضی رشوه دهد تا به نفع او حکم کند؛ ۲. رشوه برای رسیدن به امر حرام؛ ۳. رشوه برای رسیدن به امر مباح؛ مثل اینکه مال خود را به شخصی بدهد تا با حمایت او بتواند به حق خود برسد؛ مانند وکیل. این قسم از رشوه حلال است، اما دو صورت قبلی حرام است.

گرفتن و پرداختن رشوه حرام است اگر به واسطه رشوه بخواهد، به حکم باطلی نائل شود بلی اگر راه رسیدن او به حقش پرداخت رشوه باشد، برای پرداخت‌کننده جایز ولی برگیرنده آن حرام است.

نتیجه گیری

کتاب مصباح الفقاهه فی المعاملات که توسط محمد علی توحیدی به رشته تحریر درآمده است، تقریری بر بحثهای ایت الله خویی است که پیرامون کتاب مکاسب شیخ انصاری (ره) تدوین کرده است و موضوع آن مکاسب می باشد.

یکی از ویژگیهای بارز کتاب مصباح الفقاهه، این است که در بحث دروس خارج فقه کاربرد فقهی دارد و همین امر باعث توجه طلاب به این کتاب ارزشمند شده است، این کتاب در هفت جلد به نگارش درآمده است که در این تحقیق به ترجمه قسمتی از جلد اول آن پرداخته شده است، این قسمت از کتاب شامل نوع چهارم از مکاسب محرم است، که به وسیله اعمالی که فی نفسه حرام هستند، صورت میگیرد، که در بحث از معنای حرمت تکلیفی فهمیدیم که در عدم جایز بودن معامله به وسیله اعمالی که فی نفسه حرام است، ادله اولیه که بر حرمت آن دلالت دارد، کفایت میکند.

مورد اول از اعمالی که فی نفسه حرام هستند، تمشیط ماشطه میباشد، که نظر مصنف این است که حکم فریبکاری زن ارایشگر در ارایش و خلاف واقع نشان دادن، در مورد زنی که اراده شده با او ازدواج کنند یا کنیزی که اراده شده، فروخته شود، بعضاً و تکلیفاً حرام است.

مورد دوم که به آن اشاره شده است، تشبیب است، که همانطور که در مجامع المقاصد آمده است، ذکر محاسن زن و اظهار محبت شدید به او در قالب شعراست، که حرام است و همچنین تشبیب پسر نوجوان در هر حالی حرام است، قائلین به حرمت تشبیب برای اثبات آن به وجوهی استدلال کرده اند، از جمله اینکه تشبیب هتک حرمت زنی است، که مورد تشبیب قرار میگیرد و اهانت به اوست، پس حرام است، دوم اینکه تشبیب ایزدائی کسی است که مورد تشبیب قرار میگیرد، در حالی که ایزدائی حرام است به هر دو این دلایل، ایراداتی وارد شده است.

مورد سوم حرمت تصویر است، مصنف معتقد است، که ساختن مجسمه صورت جانداران، بدون هیچ اختلافی حرام است و از آنچه از کلام بزرگان به دست میاید، این است که چهار قول در حرمت تصویر وجود دارد.

مورد چهارم از مکاسب محرمة که فی نفسه حرام است، کم فروشی می باشد، واز ادله چهارگانه از قرآن و سنت و اجماع و عقل بران دلیل ارائه شده است.

مورد پنجم طالع بینی است که مصنف میفرماید، ستاره شناسی حرام است، همانطور که در جامع المقاصد آمده است، به معنای خبر دادن از احکام نجوم است، در مورد نحوه تاثیر گذاری نفوس فلکی بر حوادث زمینی، عده ای ملتزم شده اند، که اوضاع فلکی در حدوث، مستقل بر حوادث زمینی تاثیر میگذارند و برای آن دو دلیل آورده اند، که هر دو باطل هستند.

و عده ای هم ملزم شده اند، که خداوند متعال در طبیعت و اوضاع ستارگان و ثوابت خصوصياتی نهاده است، که اقتضای آن حدوث برخی حوادث است، بدون اینکه در تاثیر خود مستقل باشند، که بت خاطر دلایلی رد شده است،

جمعی از بزرگان هم با این مطلب موافق اند که یادگیری علم نجوم جایز است، زمانی که صرفاً شناخت حرکت ستارگان و وضعیت خاص آن ها باشد.

مورد ششم، حفظ و نگهداری کتب گمراه کننده است، طبق نظر مصنف حفظ کتاب های گمراه کننده، بدون اختلاف در بعضی موارد حرام است و منظور از کتب ضلال هرآن چیزی است که به هدف گمراه ساختن و فریب دادن مردم تهیه شده است و سبب گمراهی و بیراهه رفتن آنان در اعتقادات و فروع دین میشود.

مورد هفتم، آنچه بین شیعه و اهل سنت مشهور است و بر آن اجماع شده است، حرمت ریش تراشی است و برای آن با دلایلی استدلال شده است، که بر آن ها اشکالاتی وارد شده است و عمده ترین دلیل صحیح بزنطی است، که بر حرمت تراشیدن ریش و کوتاه کردن آن ولو با کندن و

مانند آن دلالت دارد و همچنین سیره قطعیه بین متدینین وجود دارد، که از زمان پیامبر (صلی الله علیه و اله) تا به حال به داشتن دین مقیدند و کسی را که ریشش را بتراشد، مذمت می کنند، بلکه او را فاسق میدانند و در آنچه به عدالت مشروط است، به او اعتنا نمی کنند.

آخرین مورد از مکاسبی که فی نفسه حرام است، رشوه می باشد، که از نظر مصنف رشوه مطلقاً حرام است و در روایات کتب فقها، تعریف های متفاوتی برای رشوه بیان شده است و واقع به طور خلاصه اختلافی بین شیعه و اهل سنت در حرمت آن برای گیرنده و دهنده آن وجود ندارد.

منابع و ماخذ

*قرآن کریم

۱. انصاری، مرتضی؛ شرح مکاسب به روش پرسش و پاسخ، بیع معاطات، مترجم: جمشید سمیعی، ناشر خاتم الانبیا، ۱۳۹۰
۲. ایزدی فرد، علی اکبر، بررسی اعتبار روایت تحف العقول، مطالعات اسلامی، چاپ چهل و هشتم، ۱۳۹۵
۳. بندرریگی؛ فرهنگ عربی - فارسی منجد الطلاب، نشر انتشارات اسلامی، مترجم: محمد بندر ریگی، مؤلف: فواد افرام البستانی، ۱۳۸۹
۴. حرانی، ابن شعبه؛ ترجمه تحف العقول عن آل رسول، چاپ ششم، چاپخانه اسلامی انتشارات: کتابچی، ۱۳۷۶
۵. حسینی، محمد، فرهنگ لغات و اصطلاحات فقهی، عربی به فارسی، انتشارات سروش، ۱۳۸۲
۶. راغب اصفهانی، حسین بن مفضل؛ مفردات راغب، دفتر نشر کتاب، چاپ دوم ۱۴۰۴
قمری